Zrównoważone zarządzanie morzem

SEAPLANSPACE

Interreg South Baltic

EUROPEAN UNION

European Regional Development Fund

UNCLOS

„kwestie odnoszące się do wykorzystania obszarów morskich są ściśle ze sobą powiązane i wymagają rozpatrywania jako całość”

SEAPLANSPACE

Zintegrowana polityka morska UE

Zintegrowana polityka morska 2007

- zintegrowane zarządzanie sprawami morskimi na wszystkich szczeblach, rozwój i realizację zintegrowanych strategii oraz przekrojowych instrumentów kształtowania polityki,
- zaangażowanie zainteresowanych stron w systemy zintegrowanego zarządzania sprawami morskimi,
- ochrona i zrównoważona eksploatacja zasobów morskich i przybrzeżnych
- ochrona środowiska morskiego

SEAPLANSPACE

ujęcie

Zrównoważone zarządzanie morzem obejmuje wielowymiarowe, zintegrowane planowanie działalności człowieka, oparte na najbardziej aktualnej dostępnej wiedzy naukowej dotyczącej ekosystemów i ich dynamiki, pochodzenia i wpływu różnych innych występujących wcześniej działalności, które mają zasadnicze znaczenie ze względu na utrzymanie zdrowia ekosystemu morskiego, jak również zapewnienie zrównoważonego korzystania z zasobów, tzn. dóbr ekosystemów i utrzymania integralności ekosystemowej.

Wielowymiarowość zrównoważonego zarządzania morzem

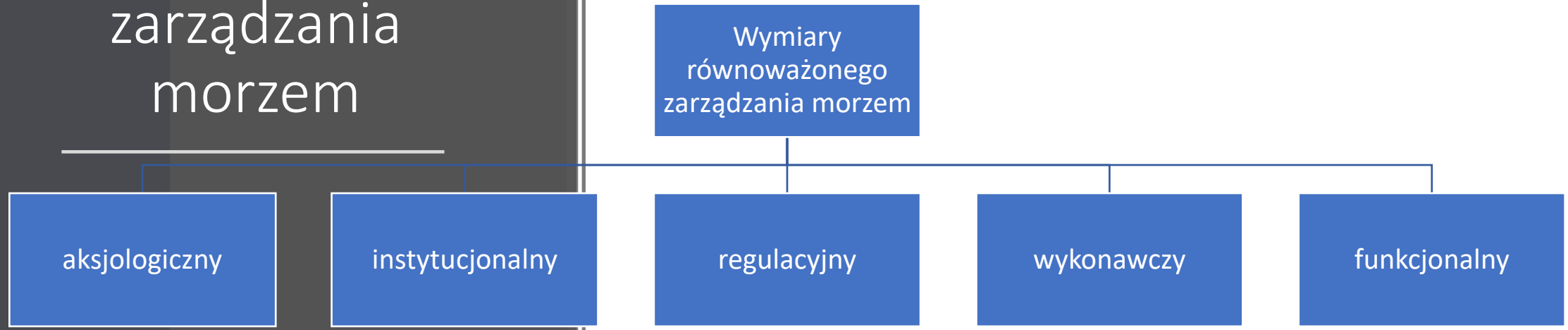

Wymiar aksjologiczny (zasada zrównoważonego rozwoju)

taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń (art. 3 ust 50 POS)

wewnątrzgeneracyjne aspekty zrównoważonego rozwoju

1. Zrównoważony rozwój **ekologiczny**: Koncepcja najsilniej związana z pierwotnym rozumieniem pojęcia i z ideą unikania gospodarki rabunkowej.

2. Zrównoważony rozwój **ekonomiczny**: Społeczeństwo nie powinno żyć powyżej swoich możliwości=odpowiedzialna konsumpcja.

3. Zrównoważony rozwój **społeczny**: Państwo i społeczeństwo powinny być zorganizowane w taki sposób, by ograniczać niepokoje społeczne, a konflikty powinny być rozwiązywane na drodze pokojowej

Wymiar intergeneracyjny

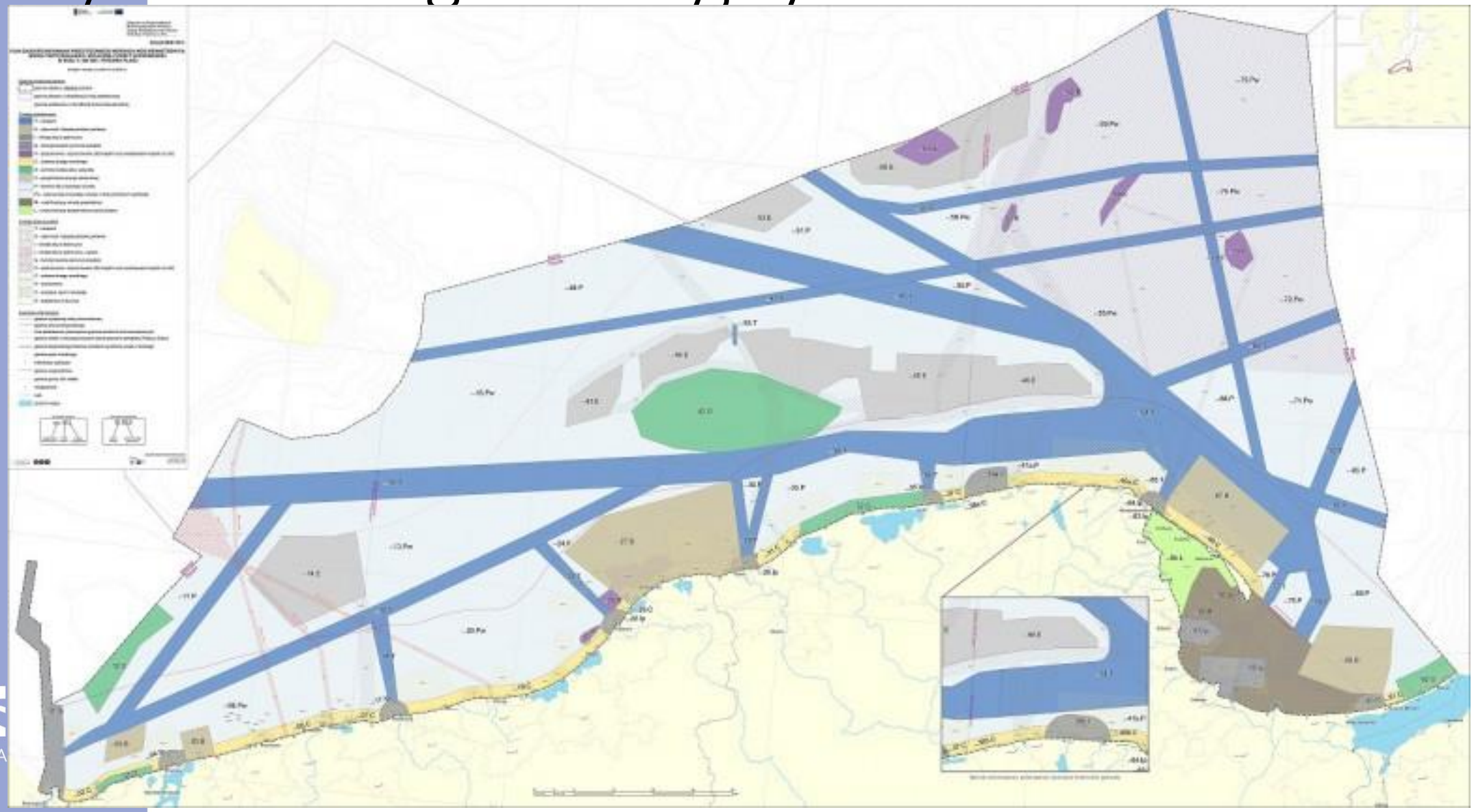

SEAPLA

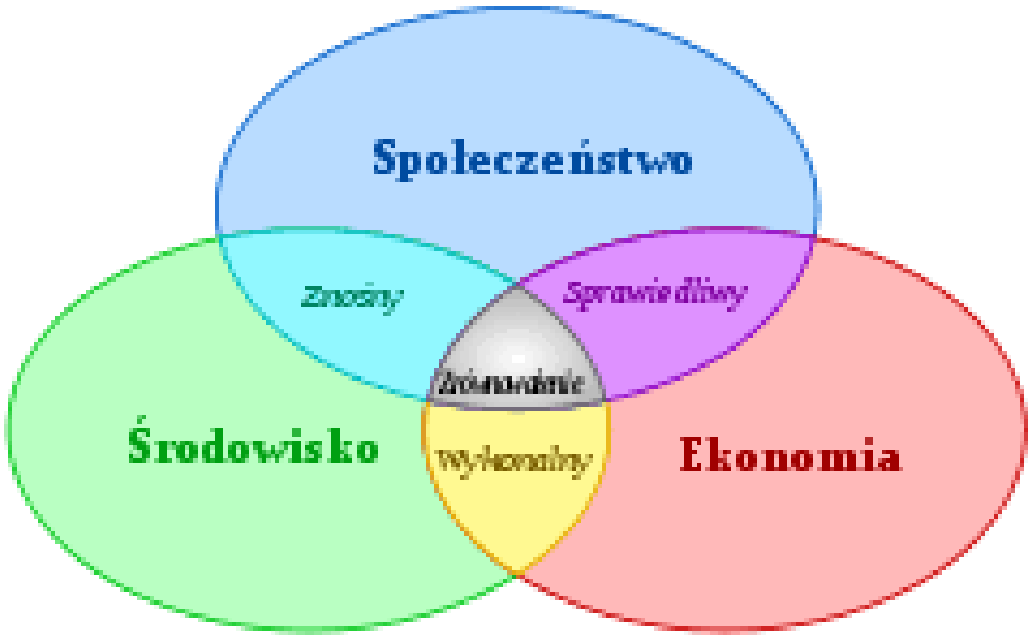

Art. 37[1]. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne obszarów morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej oznacza proces, za pośrednictwem którego właściwe organy, o których mowa w art. 37e ust. 1, analizują i organizują wykorzystanie obszarów morskich, aby osiągnąć cele ekologiczne, gospodarcze i społeczne.

Wymiar instytucjonalny

(Mot. 20 Dyrektywy MSP)

Państwa członkowskie powinny konsultować i koordynować swoje plany z właściwymi państwami członkowskimi i współpracować z organami państw trzecich w danym regionie morskim, zgodnie z prawami i zobowiązaniami tych państw członkowskich oraz zainteresowanych państw trzecich wynikającymi z prawa unijnego i międzynarodowego.

Współpraca

z państwami UE

z państwami nie UE

Wymiar instytucjonalny (zasada współpracy)

ROZDZIAŁ 2

WSPÓŁPRACA GLOBALNA I REGIONALNA

Artykuł 197

Współpraca na płaszczyźnie globalnej lub regionalnej

Państwa współpracują na płaszczyźnie globalnej i, w razie potrzeby, regionalnej, bezpośrednio lub za pośrednictwem właściwych organizacji międzynarodowych, w zakresie formułowania i opracowywania międzynarodowych norm, standardów i zalecanych metod postępowania oraz procedur zgodnych z niniejszą konwencją, w celu ochrony i zachowania środowiska morskiego, z uwzględnieniem charakterystycznych cech regionalnych.

82. *Considering*, however, that the duty to cooperate is a fundamental principle in the prevention of pollution of the marine environment under Part XII of the Convention and general international law and that rights arise therefrom which the Tribunal may consider appropriate to preserve under article 290 of the Convention;

SEAPLANSPACE

Współpraca

Współpraca z państwami

Współpraca z interesariuszami

Wymiar regulacyjny

- Zasada prewencji
- Zasada przezorności

Stosowanie zasady przezorności w ochronie środowiska morskiego

Art.. 3 ust. 2 Konwencji HELCOM

Umawiające się Strony zastosują zasadę zapobiegania, tzn. podejmą środki zaradcze, kiedy zaistnieją podstawy do przypuszczenia, że substancje lub energia wprowadzona pośrednio lub bezpośrednio do środowiska morskiego mogą stworzyć zagrożenie dla zdrowia ludzkiego, szkodzić żywym zasobom morskim i ekosystemom, niszczyć jego walory lub przeszkadzać dozwolonemu wykorzystaniu morza nawet wtedy, gdy brak jest jednoznacznego dowodu, że istnieje związek przyczynowy między tym wprowadzaniem a jego domniemanymi skutkami

Art.6 ustawy POŚ

1. Kto podejmuje działalność mogącą negatywnie oddziaływać na środowisko, jest obowiązany do zapobiegania temu oddziaływaniu.
2. Kto podejmuje działalność, której negatywne oddziaływanie na środowisko nie jest jeszcze w pełni rozpoznane, jest obowiązany, kierując się przezornością, podjąć wszelkie możliwe środki zapobiegawcze.

Wymiar wykonawczy

Podejście ekosystemowe

Ochrona usług ekosystemowych

Ekosystem i podejście ekosystemowe

Def. Ekosystemu (za Konwencją o ochronie różnorodności biologicznej)

Dynamiczne zgrupowanie roślin, zwierząt, mikroorganizmów oraz ich nieożywione środowisko wspólnie tworzące jednostkę funkcjonalną.

Def. Podejścia ekosystemowego za Decyzja V/6 Konferencji Stron Konwencji o Różnorodności Biologicznej

Strategia zintegrowanego zarządzania na lądzie, wodach i zasobami żywymi, które promuje ochronę i zrównoważone korzystanie z tych zasobów.

SEAPLANSPACE

Cel wprowadzenia podejścia ekosystemowego do MSP

(mot 14 dyrektywy MSP)

w celu zadbania o to, by zbiorowa presja wszystkich działań utrzymywała się w granicach poziomów odpowiadających osiągnięciu dobrego stanu środowiska oraz by zdolność adaptacyjna ekosystemów morskich do reagowania na zmiany antropogeniczne nie ulegała osłabieniu, a jednocześnie przyczyniając się do zrównoważonego użytkowania zasobów i usług morskich przez obecne i przyszłe pokolenia.

SEAPLANSPACE

Ustawa o obszarach morskich RP

Art. 37b Projekt planu sporządza właściwy terytorialnie dyrektor urzędu morskiego, stosując podejście ekosystemowe oraz mając na względzie:

1) wsparcie zrównoważonego rozwoju w sektorze morskim z uwzględnieniem aspektów gospodarczych, społecznych i środowiskowych, w tym poprawy stanu środowiska i odporności na zmiany klimatu;

2) obronność i bezpieczeństwo państwa;

3) koordynację działań odpowiednich podmiotów i sposobów wykorzystania morza.

(44) Dyr.strat.mor.

Podstawą programów środków i wynikających z nich działań państw członkowskich powinno być podejście oparte na ekosystemie w zarządzaniu działalnością człowieka oraz zasady, o których mowa w art. 174 Traktatu, w szczególności zasada ostrożności

Art. 37b ustawy o obszarach morskich RP

1a. Podejście ekosystemowe, […] oznacza, że w zarządzaniu działalnością człowieka spełnione zostaną łącznie następujące warunki:

1) wpływ na ekosystem planowanej działalności człowieka będzie utrzymywany na poziomie umożliwiającym osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu ekologicznego środowiska;

2) zostanie zachowana zarówno zdolność do prawidłowego funkcjonowania ekosystemu, jak i odporność na zmiany środowiskowe, powstałe w wyniku działalności człowieka;

3) zostanie umożliwione jednoczesne, trwałe i zrównoważone użytkowanie zasobów i usług ekosystemowych przez obecne i przyszłe pokolenia

SEAPLANSPACE

Podejście ekosystemowe a usługi ekosystemowe
(Bałtycki Plan Działań 2007)

Podejście ekosystemowe opiera się na zintegrowanym zarządzaniu wszelką aktywnością ludzką wpływającą na środowisko morskie i opierając się na najlepszej dostępnej wiedzy naukowej odnośnie ekosystemów i ich dynamiki, identyfikuje i prowadzi do działań mających na celu poprawę zdrowia ekosystemu morskiego poprzez wspieranie zrównoważonego korzystania z dóbr i usług ekosystemowych

SEAPLANSPACE

Podejście ekosystemowe a usługi ekosystemowe (mot. 8 pream. Dyr. Strat. Mor.)

Przy zastosowaniu do zarządzania działalnością człowieka podejścia opartego na zachowaniu ekosystemu i jednoczesnym umożliwieniu zrównoważonego użytkowania zasobów i usług morskich należy dać pierwszeństwo działaniom zmierzającym do osiągnięcia lub utrzymania dobrego stanu środowiska morskiego Wspólnoty, do dalszej jego ochrony i zachowania oraz do zapobiegania dalszemu pogarszaniu jego stanu.

SEAPLANSPACE

Pojęcie usług ekosystemowych

Usługi ekosystemów - „dobra środowiskowe (np. żywność) i usługi (np. asymilacja odpadów), które są korzyściami, jakie ludzkość czerpie bezpośrednio lub pośrednio z funkcjonowania ekosystemów”. (Costanza et. all 1997)

Usługi środowiska są istotną składową kapitału natury. Pod tym pojęciem rozumie się walory, siły i procesy przyrodnicze, a także efekty ich istnienia i funkcjonowania, dostarczające pozamaterialnych „wartości” niezbędnych do życia i rozwoju ludzkości oraz przyczyniające się do przebiegu gospodarczych procesów wytwórczych, ale fizycznie w tych procesach nieuczestniczące. Usługi środowiska stanowią więc ważny element procesu gospodarowania na każdym poziomie jego organizacji. Autor wyróżnia dwie perspektywy analizy usług środowiska: biologiczno-ekologiczną i społeczno-gospodarczą (Poskrobko 2010)

Millenium Ecosystem Assessment

Millenijne cele rozwoju (2000)

Millenijna ocena ekosystemów (2001-2005)

SEAPLANSPACE

Kategorie usług ekosystemowych

Podstawowe – siedliska, różnorodność biologiczna, fotosynteza i produkcja pierwotna, procesy glebotwórcze, biogeochemiczne (obieg wody, tlenu, azotu, węgla)

Zaopatrujące – woda, żywność, surowce naturalne (drewno, skóry, włókna), paliwa, leki i substancje do ich produkcji, produkty przemysłowe (tłuszcze, oleje, perfumy, barwniki), zasoby genetyczne,

Regulacyjne – utrzymanie jakości powietrza, wody, warunków klimatycznych, oczyszczanie ścieków, łagodzenie zdarzeniom ekstremalnym, zapewnienie żyzności gleb i ich ochrona przed erozją, procesy zapylania, ochrona przed UV, regulacja rozprzestrzeniania się gatunków

Kulturowe – rekreacja, turystyka, funkcje edukacyjne, wartości estetyczne, doświadczenia duchowe, więzi społeczne itp.

Usługi ekosystemowe w UNCLOS

- Prawo morza przewiduje konieczność utrzymania usług ekosystemu (zaopatrujących) jako ram działalności połowowej (np. art. 119)
- Ochrona środowiska w prawie morza ma charakter ochrony użytkowej – zabezpieczenie dostępu do usług ekosystemowych (np. art. 145)

SEAPLANSPACE

Zanieczyszczenie środowiska morskiego a usługi ekosystemowe

art. 3 Dyr. Strat. Mor.

„zanieczyszczenie” oznacza spowodowane przez działalność człowieka bezpośrednie lub pośrednie wprowadzanie do środowiska morskiego substancji lub energii, w tym również podmorski hałas będący wynikiem działalności człowieka, które powoduje lub może powodować negatywne skutki, takie jak szkody w żywych zasobach i ekosystemach morskich, w tym utratę różnorodności biologicznej, zagrożenie dla zdrowia ludzkiego, utrudnienia w działalności morskiej, w tym dla rybołówstwa, turystyki i rekreacji, oraz w innych zgodnych z prawem sposobach korzystania z morza, jak również pogorszenie jakości użytkowanej wody morskiej i zmniejszenie walorów estetycznych lub też – ogólnie – pogorszenie możliwości zrównoważonego użytkowania zasobów i usług morskich;

art. 2 Konwencji Helsińskiej

„zanieczyszczenie” oznacza wprowadzenie przez człowieka, bezpośrednio lub pośrednio do morza łącznie z ujściem rzek, substancji lub energii, które mogą stwarzać zagrożenie dla zdrowia człowieka, niszczyć żywe zasoby i morskie ekosystemy, stwarzać utrudnienie w dozwolonym użytkowaniu morza łącznie z rybołówstwem, pogarszać jakość użytkowanej wody morskiej oraz prowadzić do zmniejszenia walorów rekreacyjnych morza.

SEAPLANSPACE

Waluacja usług ekosystemowych w zrównoważonym zarządzaniu morzem

kontrowersje wokół oceny

Jaka wartość?

Praktyczne zastosowanie

- Decyzje w ramach procesu MSP
- Realizacja zasady zanieczyszczający płaci

Cel zrównoważonego zarządzania morzem

Dobry stan środowiska morskiego

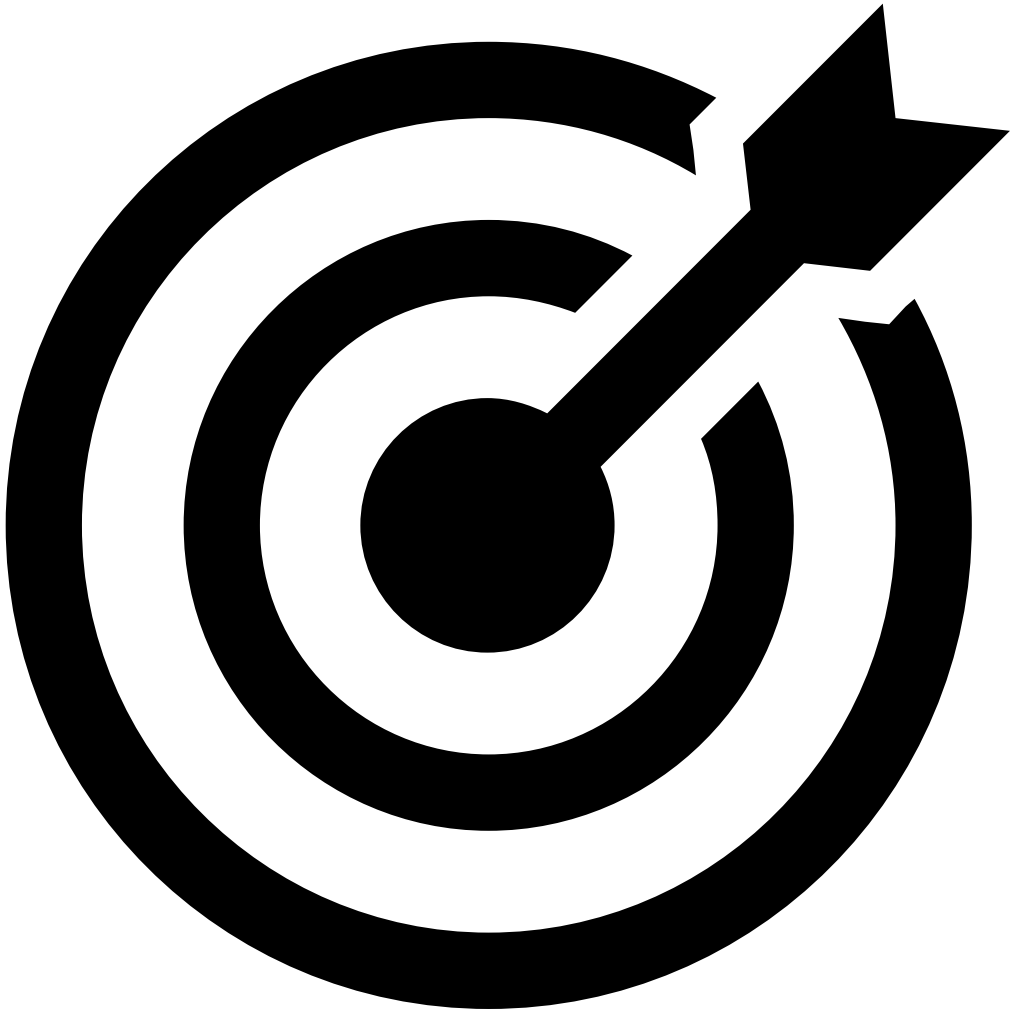

Dobry stan środowiska morskiego a usługi ekosystemowe

(art. 3 Dyr. Strat. Mor.)

dobry stan środowiska” oznacza taki stan środowiska wód morskich tworzących zróżnicowane i dynamiczne pod względem ekologicznym oceany i morza, które są czyste, zdrowe i urodzajne w odniesieniu do panujących w nich warunków, zaś wykorzystanie środowiska morskiego zachodzi na poziomie, który jest zrównoważony i gwarantuje zachowanie możliwości użytkowania i prowadzenia działań przez obecne i przyszłe pokolenia,

SEAPLANSPACE

Ramowa dyrektywa ws. strategii morskiej

SEAPLANSPACE

Dobry stan środowiska wód morskich (Ustawa prawo wodne art. 16 ust. 13)

stan środowiska wód morskich, w którym wody morskie są czyste, zdrowe i urodzajne w odniesieniu do panujących w nich warunków, natomiast wykorzystanie środowiska morskiego zachodzi na poziomie zrównoważonym i gwarantującym zachowanie możliwości użytkowania i prowadzenia działalności przez człowieka, dla którego osiągnięcia podejmuje się działania oparte na podejściu ekosystemowym i w którym:

SEAPLANSPACE

a)

a) struktura, funkcje i procesy zachodzące w składających się na wody morskie ekosystemach morskich oraz powiązane z nimi czynniki fizjograficzne, geograficzne, geologiczne i klimatyczne umożliwiają ekosystemom morskim prawidłowe funkcjonowanie i zachowanie odporności na zmiany środowiskowe powstałe w wyniku działalności człowieka, a także chroni się gatunki i siedliska występujące w wodach morskich oraz zapobiega powstawaniu w wyniku działalności człowieka zanikania naturalnej różnorodności biologicznej, a równowaga funkcjonowania różnorodnych składników biologicznych jest zachowana,

SEAPLANSPACE

b)

b) właściwości hydromorfologiczne, fizyczne i chemiczne ekosystemów morskich, w tym właściwości będące wynikiem działalności człowieka na wodach morskich, umożliwiają prawidłowe funkcjonowanie tych ekosystemów,

SEAPLANSPACE

c)

c) substancje i energia, w tym podmorski hałas, wprowadzane do środowiska wód morskich w wyniku działalności człowieka nie powodują zanieczyszczenia wód morskich;

SEAPLANSPACE

Wymiar funkcjonalny

- Podejście adaptacyjne
- Partycypacja społeczna i dostęp do informacji

SEAPLANSPACE

Zarządzanie ekosystemem morskim

Tradycyjne zarządzanie zasobami środowiska

vs

Zarządzanie ekosystemowe

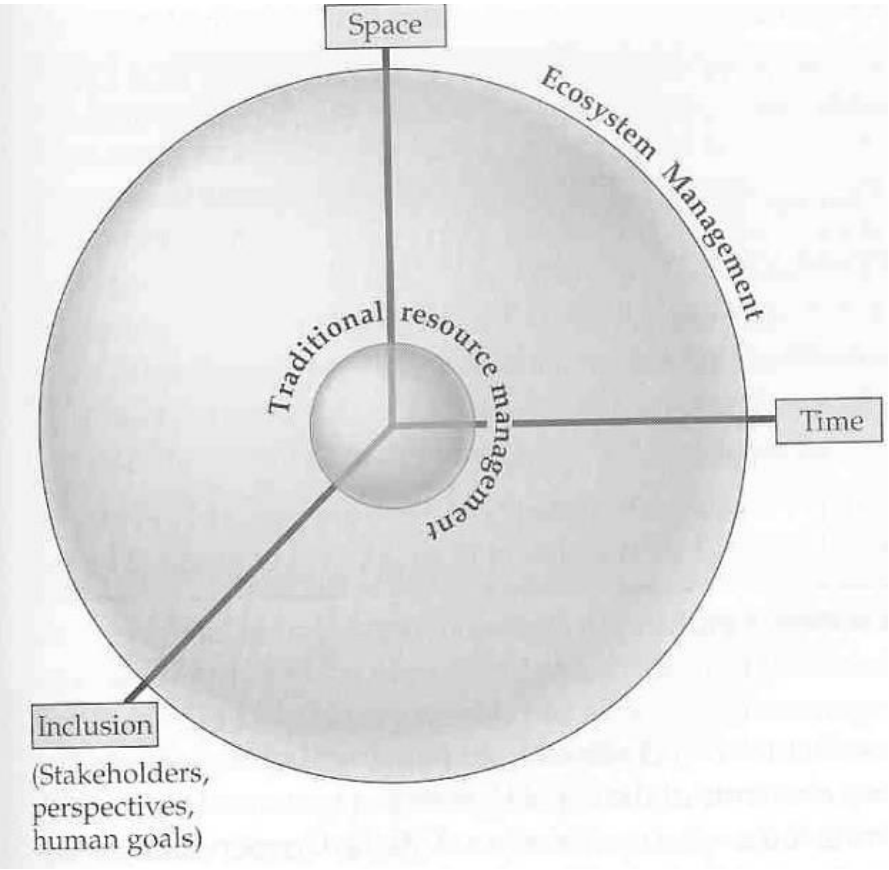

SEAPLANSPACE

Zarządzanie adaptacyjne

(mot. 14 dyrektywy MSP) Takie podejście pozwoli na zarządzanie adaptacyjne, które zapewni udoskonalenie i dalszy rozwój, w miarę jak zwiększają się doświadczenie i wiedza, przy uwzględnieniu dostępności danych i informacji na poziomie całego basenu morskiego służących zastosowaniu takiego podejścia. Państwa członkowskie powinny uwzględnić zasadę ostrożności oraz zasady działania zapobiegawczego zgodnie z art. 191 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej

SEAPLANSPACE

Cykl Deminga

SEAPLANSPACE

Zarządzanie adaptacyjne środowiskiem morskim

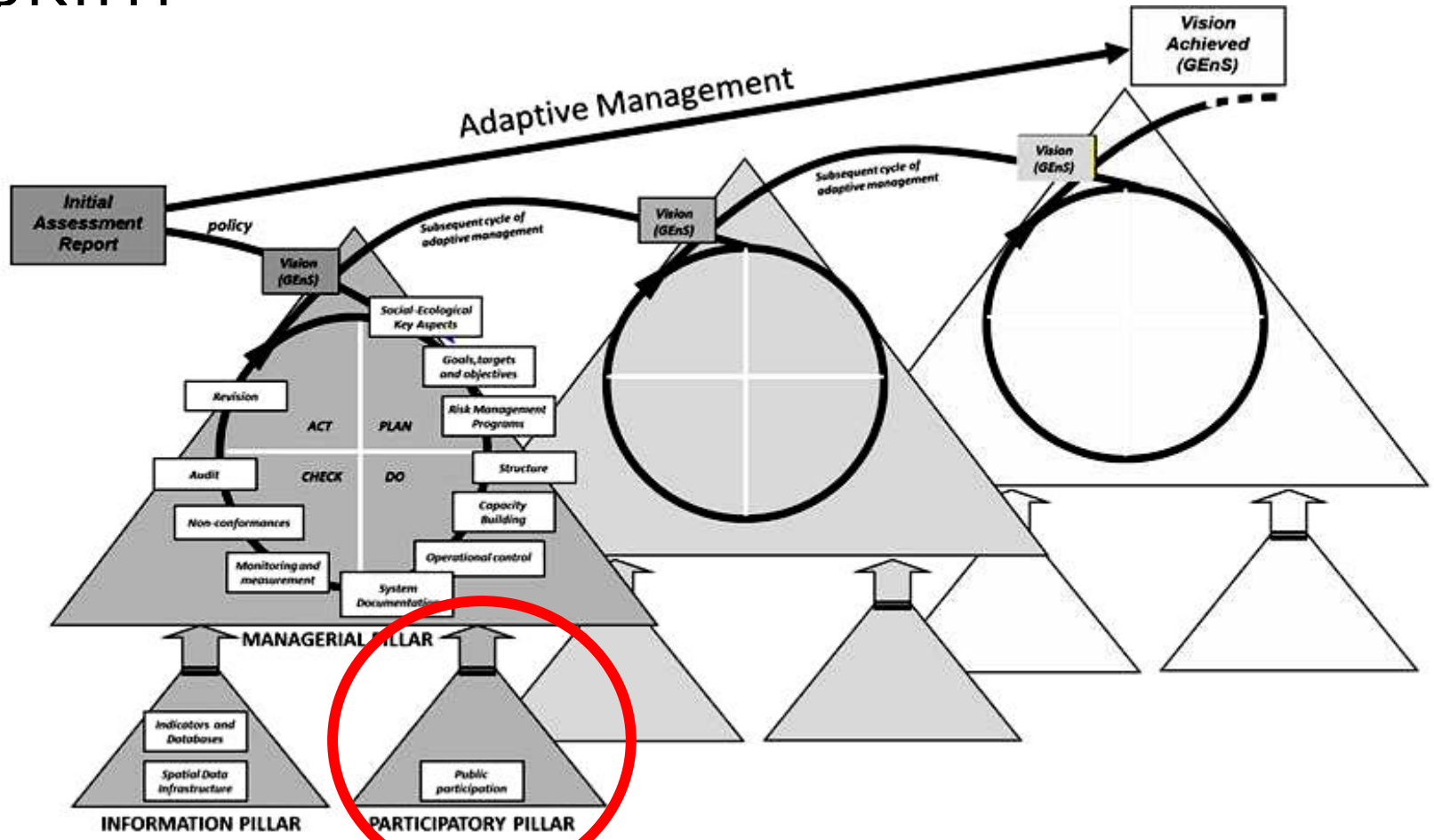

Sardà, R., T. O'Higgins, R. Cormier, A. Diedrich, and J. Tintore 2014. A proposed ecosystem-based management system for marine waters: linking the theory of environmental policy to the practice of environmental management. *Ecology and Society* **19**(4):51.

SEAPLANSPACE

Dostęp do informacji i partycypacja

(mot. 24 dyrektywy MSP)

W celu zadbania o to, by plany zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich opierały się na wiarygodnych danych, oraz w celu uniknięcia dodatkowych obciążeń administracyjnych konieczne jest wykorzystywanie przez państwa członkowskie najlepszych dostępnych danych i informacji poprzez zachęcanie odpowiednich zainteresowanych stron do dzielenia się danymi i informacjami oraz poprzez wykorzystanie istniejących instrumentów i narzędzi gromadzenia danych, takich jak normy opracowane w ramach inicjatywy „Wiedza o morzu 2020” i dyrektywy 2007/2/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (2).

Art. 37i

1. Plan podlega okresowej ocenie, co najmniej raz na 10 lat.

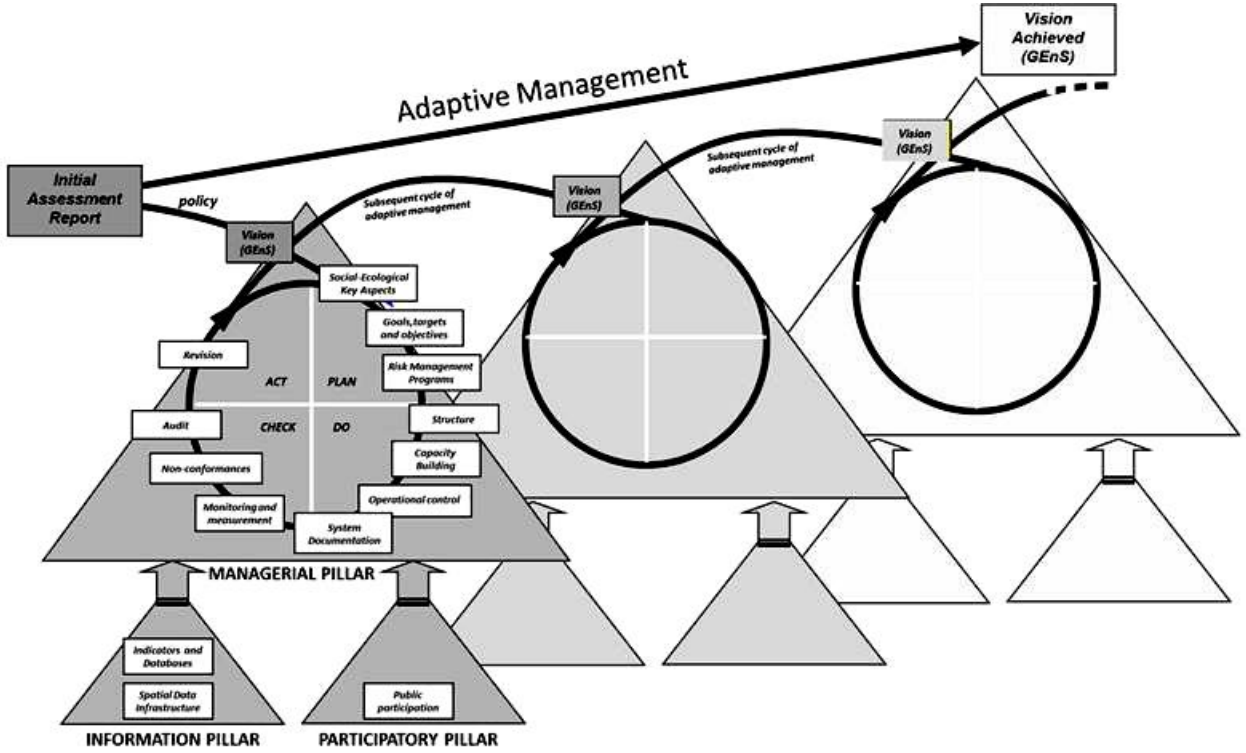

Filar informacyjny zarządzania adaptacyjnego

Dane przestrzenne

- Badania i monitoring
- Partycypacja społeczna

Podejmowanie decyzji

Ocena ryzyka

SEAPLANSPACE

Argumenty za zagwarantowaniem partycypacji publicznej w zarządzaniu wodami

- Usługi ekosystemów wodnych jako dobra publiczne
- Różnice pomiędzy dobrami prywatnymi a publicznymi
- Podejście ekosystemowe wymaga partycypacji publicznej w zarządzaniu dobrami publicznymi (środowiskowymi)

SEAPLANSPACE

“Ruin is the destination toward which all men rush, each pursuing his own best interest in a society that believes in the freedom of the commons”

Partycypacja publiczna w podejściu ekosystemowym

- Implementacja podejścia ekosystemowego
  - Prawo dostępu do informacji (publicznej/o środowisku)
  - Edukacja
  - Dialog publiczny i partycypacja
- Funkcjonowania podejścia ekosystemowego
  - Dostęp do informacji i wkład w proces decyzyjny
  - Tworzenie płaszczyzny porozumienia i wymiany informacji
  - Aspekty sprawiedliwości wewnątrz/międzygeneracyjnej

SEAPLANSPACE

Bałtycki Plan Działań (2007)

- Podnoszenie świadomości i możliwości działania
  - Dostęp do danych
    - *Geographic Information System*
  - Edukacja
    - *Kampanie informacyjne*
    - *Programy podnoszenia świadomości (np. o nielegalnych zrzutach)*
  - Dialog/Partycypacja
    - *Implementacja*
    - *Promocja zdrowego Bałtyku*
    - *Zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego*

SEAPLANSPACE

Zrównoważone zarządzanie morzem

Ekonomia
Nakierowanie na nowe możliwości związane z korzystaniem z usług ekosystemowych, innowacyjna, błękitna gospodarka.

+

Społeczeństwo
Promowanie sprawiedliwego dostępu do usług i zasobów ekosystemu.

+

Środowisko
Ochrona ekosystemów i ich potencjału

+

Kultura
Tworzenie wspólnego zrozumienia i wizji wspólnego zarządzania morzem

Sprawiedliwy podział w przestrzeni
Tworzenie przestrzennej równowagi w dostępie i korzystaniu z usług morza

+

Sprawiedliwy podział w czasie
Zarządzanie usługami z uwzględnieniem interesu przyszłych pokoleń

Governance
Wspieranie dobrego zarządzania morzem

Zrównoważone zarządzanie morzem

SEAPLANSPACE

literatura

- D. Pyć *Implementation of Marine Spatial Planning Instruments for Sustainable Marine Governance in Poland* The international Journal on Marine Navigation and Safety of Sea Transportation vol. 13, no. 2 June 2019 s. 311-316
- M. *Nyka Partycypacyjne prawa w ochronie środowiska jako element podejścia ekosystemowego do ochrony środowiska Morza Bałtyckiego*[w:] Prawa człowieka a ochrona środowiska - wspólne wartości i wyzwania / pod red. Bożeny Gronowskiej, Bartosza Rakoczego, Julii Kapelańskiej-Pręgowskiej, Karoliny Karpus, Piotra Sadowskiego Toruń 2018
- M. *Nyka* The concept of ecosystem services in regulation of human activity on the sea Prawo Morskie XXXIII (2017) ss. 87-104
- T. Bąkowski *Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne polskich obszarow morskich* Gdańsk 2018
- J. Zaucha *Gospodarowanie przestrzenią morską* Instytut Rozwoju, Sopot 2018

SEAPLANSPACE

Dziękuję za uwagę